

MAGYAR KÖZTÁRSASÁG
KORMÁNYA

Átiktatva: J/72.

~~J/650.~~

~~J/2016.~~ számú

Jelentés

a magyar energiapolitikáról szóló
21/1993. (IV. 9.) OGY határozat végrehajtásáról

Előadó: dr. Chikán Attila
gazdasági miniszter

Budapest, 1999. december

MAGYAR KÖZTÁRSASÁG
KORMÁNYA

~~J/2016.~~

J/650.

számú

Jelentés

a magyar energiapolitikáról szóló
21/1993. (IV. 9.) OGY határozat végrehajtásáról

Előadó: dr. Chikán Attila
gazdasági miniszter

Budapest, 1999. december

TARTALOMJEGYZÉK

1.	<i>Az 1993-ban elfogadott magyar energiapolitika céljai és érvényessége</i>	3
2.	<i>Az energiapolitika általános célkitűzéseinek, illetve a Határozat pontjainak a végrehajtása.....</i>	4
2.1.	Piackonform szervezeti, tulajdonosi, közgazdasági és jogi szabályozási környezet megteremtése.....	4
2.2.	A Határozat 2. pontjának a végrehajtása.....	10
2.21.	Végrehajtás	10
2.22.	Az energiapolitika további, a 2. határozati ponttal összefüggő céljai.....	18
2.3.	A Határozat 3. pontjának a végrehajtása.....	19
2.31.	Végrehajtás	19
2.32.	Az energiapolitika további, a 3. határozati ponttal összefüggő céljai.....	22
2.4.	A Határozat 4. pontjának a végrehajtása.....	24
2.41.	Végrehajtás	24
2.42.	Az energiapolitika további, a 4. határozati ponttal összefüggő céljai.....	26
2.5.	A Határozat 5. pontjának a végrehajtása.....	28

2.51.	Végrehajtás	28
2.6.	A Határozat 6. pontjának a végrehajtása.....	30
2.61.	Végrehajtás	30
2.62.	Az energiapolitika további céljai az Európai Unióhoz való csatlakozás előkészítése, a versenypiac kialakítása érdekében	30
2.63.	Az üzleti modellben lefektetett energetikai szabályozás főbb alapelvei.....	31
2.7.	A Határozat 7. pontjának a végrehajtása.....	35

1. Az 1993-ban elfogadott magyar energiapolitika céljai és érvényessége

Az 1990-es évek elején Magyarország egyoldalú és igen nagyarányú energiafüggőségben állt az akkori Szovjetuniótól. Ezen egyoldalúság oka, hogy vezetékes energiahordozó kapcsolataink – az Adria kőolajvezeték kivételével – csak keleti irányban épültek ki. Az 1990. évi rendszerváltozást követő politikai, gazdasági és társadalmi átalakulás energiapolitikánk újragondolását, és a piacgazdasági követelményekhez történő igazítását igényelte. *A magyar energiapolitikát széleskörű szakmai-társadalmi-politikai egyeztetéseket követően, 1992-ben fogadta el a Kormány, majd 1993-ban az Országgyűlés.*

A magyar energiapolitika főbb alapelvei a következők voltak:

- a) Az *energiaellátás biztonságának a megőrzése, fokozása*, ezen belül:
 - az egyoldalú *energiainport-függés mérséklése*, az energia-beszerezés diverzifikálása, technikai-mennyiségi feltételeinek megteremtése;
 - a *stratégiai készletek*, tartalék kapacitások növelése.
- b) Az *energiatakarékosság* szerepének fontossága, az *energiahatékonyság* növelése, ezáltal a magyar gazdaság versenyképességének fokozása.
- c) A *környezetvédelmi szempontok érvényesítése* mind a meglévő energiatermelő és -fogyasztó berendezéseknél, mind a jövőbeni fejlesztéseknél.
- d) A *legkisebb költség* elvének - a *versenyelemek* fokozatos bővítésével - érvényesítése az energiarendszer fejlesztésénél és működtetésénél.
- e) *Piackonform szervezeti, tulajdonosi, közgazdasági és jogi szabályozási környezet* megteremtése annak érdekében, hogy az energiafogyasztók védelme megvalósuljon, és a magyar energiagazdaság fokozatosan képes legyen alkalmazkodni a majdan kialakuló egységes európai energiapiachoz.
- f) A *szénbányászat helyzetének rendezése* a nemzetgazdasági szempontok előtérbe helyezésével.
- g) Az energetikai döntéseknél és az ezekhez kapcsolódó államigazgatási eljárásoknál a *nyilvánosság szerepének* fokozása; az adott döntésekben, eljárásokban közvetlenül érintett társadalmi környezet véleményének a figyelembevétel.

Az 1993. évi magyar energiapolitika alapelvei, stratégiai céljai az európai integrációs törekvéseinkkel, a piacgazdaság megvalósulásával, a verseny mind szélesebb kiterjesztésével vannak összhangban. Az Országgyűlés által 1993-ban elfogadott energiapolitikai alapelvek, stratégiai célkitűzések ezért ma is iránymutatóak.

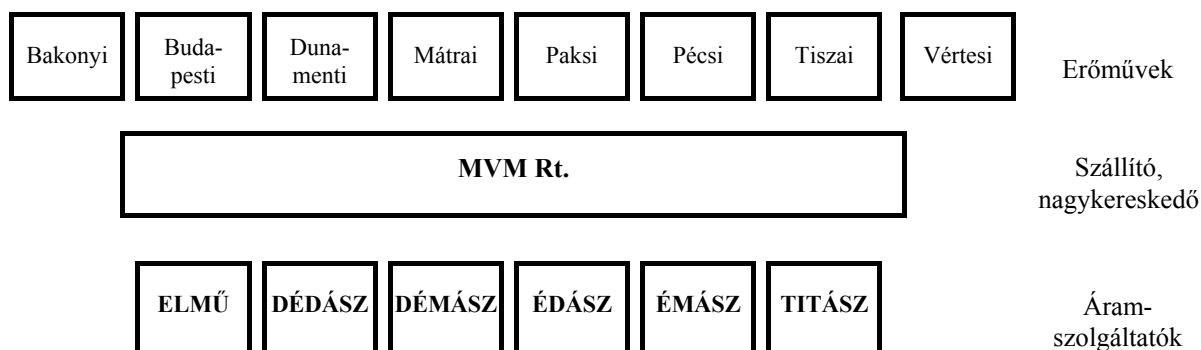
Az **Országgyűlés** az energiapolitika megtárgyalását követően hozott **21/1993. (IV. 9.) OGY határozatában** (továbbiakban: Határozat) erősítette meg az energiapolitika alapelveit és írta elő a végrehajtás feladatait.

2. Az energiapolitika általános célkitűzéseinek, illetve a Határozat pontjainak a végrehajtása

2.1. Piackonform szervezeti, tulajdonosi, közgazdasági és jogi szabályozási környezet megteremtése

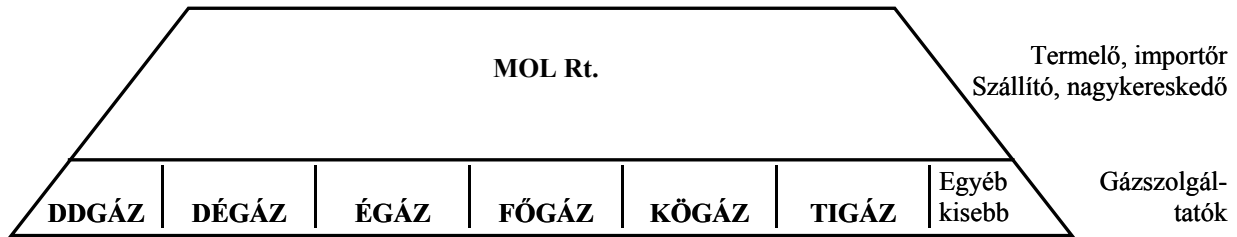
Az Országgyűlés által 1993-ban jóváhagyott energiapolitika egyik legfontosabb stratégiai célkitűzése a piackonform tulajdonosi, szervezeti, közgazdasági és jogi szabályozási környezet megteremtése (e célkitűzésből a Határozat kiemelten csak a jogrend kialakítására tért ki).

Mindezek előfeltétele a **szervezeti (társasági) átalakítás** volt. Ennek keretében a **villamosenergia-iparban háromszintű rendszer jött létre**. Külön csoportba kerültek az erőművek, az országos alaphálózat működtetéséért felelős szállító (Magyar Villamos Művek Rt.) és a fogyasztók kiszolgálásáért felelős szolgáltatók. A szállító és a szolgáltató monopól jogokkal rendelkezik, de ellátási kötelezettséggel is rendelkeznek.

1. ábra: Villamosenergia-ipar három szintje

A **földgáz-ellátásban kétszintű rendszert vezettek be**, ahol a gázértékesítő felelős az országos szintű ellátásért, a gázszolgáltató pedig a fogyasztók kiszolgálásáért.

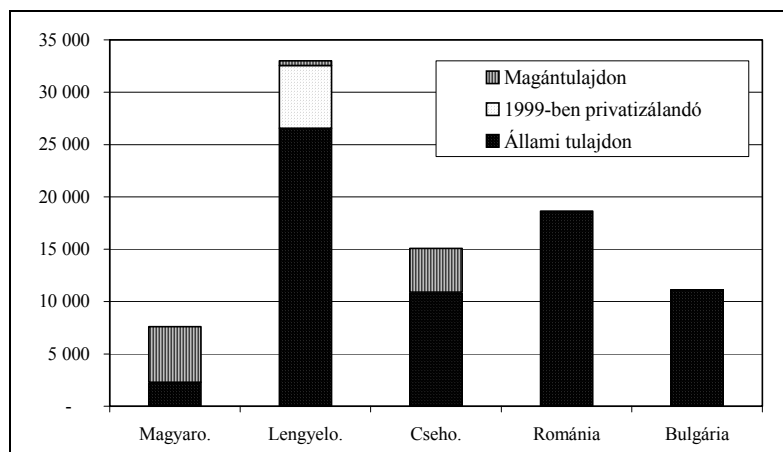
2. ábra: Földgáz-ipar két szintje

Meg kellett alkotni az energia szektor piackonform és tulajdonsemleges törvényi szabályozását. Az 1993-ban, illetve 1994-ben hatályba lépett bányá-, villamos-energia- és gáztörvények már a tulajdonosi szerkezettől függetlenül szabályozták az engedélyköteles tevékenységek gyakorlásának a feltételeit, valamint a szolgáltatók és a fogyasztók közötti jogviszonyokat. ***Megalakult a Magyar Energia Hivatal*** (továbbiakban: Hivatal), amelynek alapvető funkciója a földgáz és a villamos energia árszabályozás előkészítése, az energetikai társaságok működési engedélyének kiadása, illetve a fogyasztók érdekvédelme (ez utóbbit megerősítette az 1997. évben elfogadott fogyasztóvédelmi törvény is). A Hivatal 1998-tól a távhőszolgáltatási szektor szabályozásában is szerepet kapott.

A Kormány 1994-ben határozatokat hozott a gáz- és áramszolgáltatók, a villamosipari-társaságok és a Magyar Olaj- és Gázipari Rt. privatizációjának a feltételrendszeréről. ***Az energetikai társaságok privatizációjának lehetséges korlátait a fennmaradó állami tulajdon mértékének a meghatározásával szabályozta.*** A privatizációs törvény értelmében a ***Magyar Villamos Művek Rt-nél 50%+1*** szavazat, a ***Magyar Olaj- és Gázipari Rt-nél 25%+1*** szavazat a fenntartandó állami vagyonyhányad. ***A többi energetikai társaságoknál*** az állam tulajdonában tartósan csak egy ún. ***“szavazatelsőbbbségi részvényt”*** kell megtartani.

A privatizációs törvény a szavazatelsőbbbségi részvényhez kapcsolódó állami jogokat tételesen rögzítette.

Az Európai Unió legtöbb tagállama - helyzetükből adódóan- fordított sorrendben hajthatták/hajthatják végre az energetikai társaságok privatizációját. Előbb felszabadítják a piacot, és csak ezt követően privatizálják a társaságokat. A 3. ábra is mutatja, hogy Magyarország élenjár az energiaszektor privatizációjában Kelet- és Közép-Európában.

3. ábra: Villamos energia kapacitás tulajdonosi szerkezete (MW)

Az 1995. évi első privatizációs fordulóban, majd az ezt követő további két privatizációs ütemben (1996-ban és 1997-ben) kialakultak az energetika magántulajdonosi viszonyai:

- a nyolc erőművi társaságból hat többségi, szakmai befektetői tulajdonba került, ezen belül öt erőműtársaság külföldi, egy pedig magyar társaságok többségi tulajdona,
- a hat gázszolgáltató és hat áramszolgáltató társaság többségi tulajdonosai külföldi cégek, illetve azok hazai leányvállalatai,
- a MOL Rt. részvényei – a 25% + 1 szavazat állami tulajdonhányad fenntartásával – hazai és külföldi pénzügyi befektetők tulajdonában vannak,
- az MVM Rt. és két erőművi társaság állami tulajdonban maradt.

<i>Energetikai cégek</i>	<i>Főbb befektetők</i>	<i>% arány</i>
MVM Rt.	Magyar Állam	99,8
OVIT Rt.	MVM Rt.	92,7
DÉDÁSZ Rt.	Bayernwerk AG.+ Bayernwerk Hu. ÁPV Rt. és a Magyar Állam	75,13 10,08
DÉMÁSZ Rt.	EDF International S.A.	50,0
ÉDÁSZ Rt.	EDF International S.A. Bayernwerk	27,38 27,38
ELMŰ Rt.	RWE Energie AG. EnBW AG.	50,88 25,19
ÉMÁSZ Rt.	RWE Energie AG. EnBW AG.	52,15 25,00
TITÁSZ Rt.	Isar Amperwerke AG.	74,99
MOL Rt.	ÁPV Rt. Külföldi pénzügyi befektetők Hazai pénzügyi befektetők	25 55 20
DÉGÁZ Rt.	Gaz de France International S.A. MOL Rt.	67,60 27,183
DDGÁZ Rt.	Ruhrigas Energie Beteiligungs AG. VEW AG. MOL Rt.	45,79 44,65 7,52

<i>Energetikai cégek</i>	<i>Főbb befektetők</i>	<i>% arány</i>
ÉGÁZ Rt.	Gaz de France International S.A.	63,18
	MOL Rt.	35,45
FŐGÁZ Rt.	Budapest Főváros Önkormányzata	50 +1 +1
	Westfälische Gasversorgung AG.	32,7
	Ruhrigas Energie Hungária Részese- dések Kft.	16,3
KÖGÁZ Rt.	Bayernwerk Hungária Rt.	29,73
	EVN	29,73
	Önkormányzatok	10,95
	MOL Rt.	6,32
TIGÁZ Rt.	Italgas Rt.	40
	RWE	25,16
	SNAM Rt.	10,0
Bakonyi Erőmű Rt.	Euorinvest	25,6
	Transelektro	25,5
	Kincstári Vagyoni Igazgatóság	10,02
Budapesti Erőmű Rt.	IVO Holding BV	24,99
	Fortum Power and Heat Oy	18,84
	Tomen Dower	24,99
	TOMEN Corporation	18,84
Dunamenti Erőmű Rt.	Tractebel S. A.	50,31
	Tractebel Kft.	24,45
	MVM Rt.	25,0 +1
Mátrai Erőmű Rt.	RWE Energie AG.	71
	EBnW AG.	
	RB (Rheinbraun)	
	MVM Rt.	25,5
Paksi Atomerőmű Rt.	MVM Rt.	99,92
Pécsi Erőmű Rt.	Mecsek Energia Kft.	68,45
	ÁPV Rt.+ Kincstári Vagyoni Igazgatóság	14,5
	AES-Tisza Erőmű Kft.	AES Summit Generation Ltd.
Vértesi Erőmű Rt.	MVM Rt.	42,90
	ÁPV Rt.	26,40
	Kincstári Vagyoni Igazgatóság	11,30
Borsodi Energetikai Kft.	AES-Tisza Erőmű Kft.	67,91
	AES Summit Generation Ltd.	32,09
Csepeli Erőmű Rt.	PowerGen	100,0
EMA-Power Kft.	El Paso Energy Hungary	50,0
	DUNAFERR	50,0

1. táblázat: Energetikai társaságok tulajdonosi szerkezete (1999. I. féléves állapot)

Az energiátörvények árszabályozási fejezetei tartalmazzák az ármegállapítás során figyelembe veendő követelményeket és alapelveket, ugyanakkor az *árképzés és áralkalmazás* részletes szabályainak kialakítását a Hivatal hatáskörébe utalják.

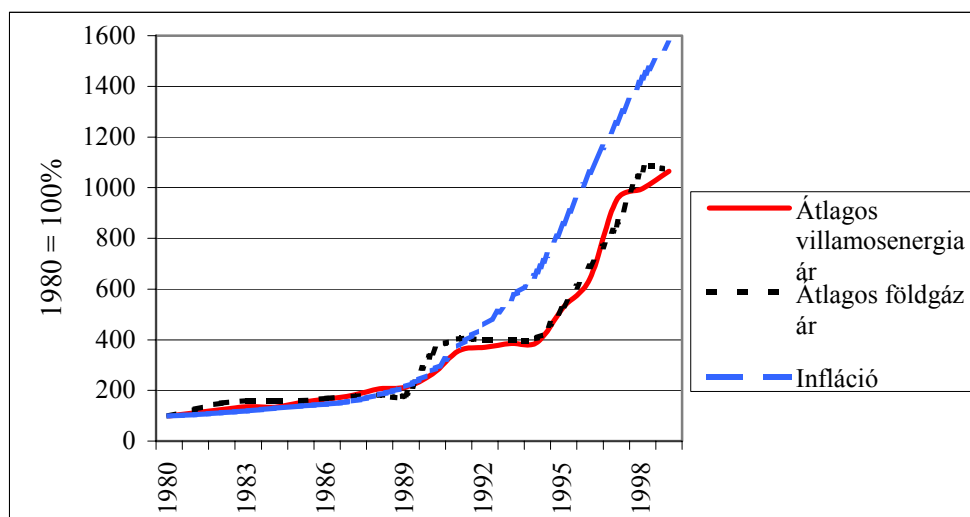
A törvények rendelkeznek arról, hogy 1997. január 1-től az áraknak tartalmazniuk kell:

— az indokolt befektetések költségeit,

- a hatékonyan működő szervezetek (engedélyesek) költségeinek megtérülését,
- valamint a tartós működéshez szükséges nyereséget.

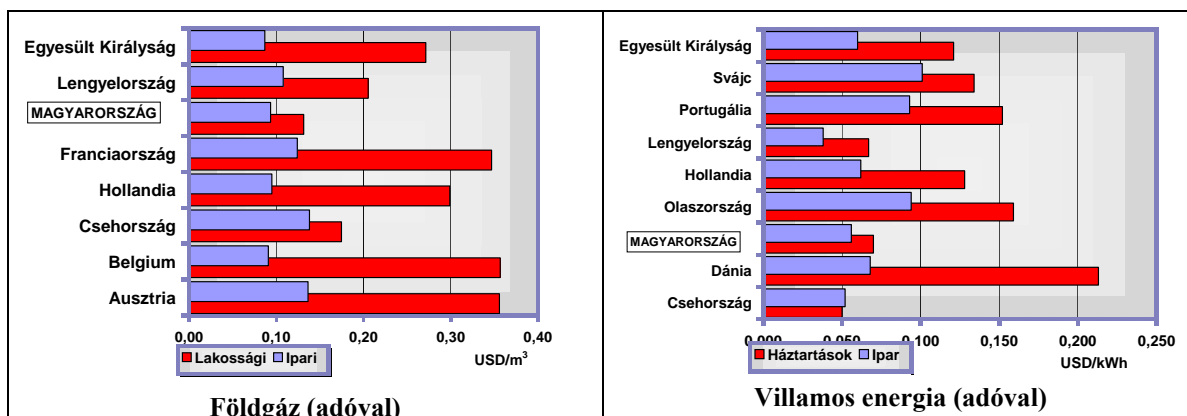
A **hatósági árszabályozás körében maradt földgáz és villamos energia árak** kialakításáról a Kormány 1995-ben több határozatot hozott. E határozatok rögzítették, hogy az árakban 8%-os tőkearányos nyereséget kell biztosítani. Az alkalmazott árak jövőbeni alakulásának kiszámíthatósága érdekében a Hivatal **árképleteket** dolgozott ki, külön-külön a termelőkre, a szállítókra és a szolgáltatókra.

Az árszámítás bázisa az 1997. január elején megállapított ár, amelynek az alakulását a hazai infláció mértéke, a tüzelőanyagként felhasznált energiahordozók árváltozása, a világpiaci energiaárak változása, illetve a forint árfolyomának az alakulása határozza meg. Az árképletek érvényességi ideje villamos energiánál 2000. december 31., földgáznál 2001. december 31.

4. ábra: Árváltozások 1980-1999 között

Az 1995-1997. évek között fokozatosan közeledtek a hatósági földgáz és villamos energia árak a világpiaci szinthez, a keresztfinanszírozás jelentősen mérséklődött. A tarifareform első lépése 1999. júliusától kezdődően valósult meg. Az energetikai társaságok korábbi gazdálkodási problémáit az új árszabályozás megszüntette.

5. ábra: Fogyasztói energiaárak összehasonlítása (1999)

A magyar energiapolitikának az Európai Unió energiapolitikájához való illeszkedését, annak végrehajtását a *Nemzetközi Energia Ügynökség (IEA) 1991-ben, 1995-ben és 1999-ben vizsgálta/vizsgálja meg*. E vizsgálatok megállapították, hogy Magyarország energiapolitikai célkitűzései, valamint azok megvalósításának üteme *összhangban van az uniós* elvárással. Hasonló megállapítást tett országvéleményében az Európai Unió Brüsszeli Bizottsága is.

Az 1993-ban célul kitűzött piacokonform szervezeti, tulajdonosi, közgazdasági és jogi szabályozás feltételrendszere mára teljesült. A magyar gazdaság és a társadalom számára *a legfontosabb célkitűzés jelenleg az Európai Unióhoz való csatlakozás feltételeinek megvalósítása*. Az energiapolitikai alapelvek a nemzeti sajátosságokat figyelembe vevő, az egységes európai energiapiac részeként működő, hatékony hazai energiapiac kialakítása, valamint a gazdaság versenyképessége növelése, a fogyasztók védelme érdekében a következőkkel bővültek, illetve módosultak:

- földgáz és villamos energia versenypiac kiépítése az indokolt piacnyitás ütemében és mértékéig,
- versenyképes távhőszektor kialakítása,
- a megmaradó monopóliumok átlátható szabályozása, a versenypiac és a fennmaradó közüzemi ellátás együttes szempontjainak érvényesítése.

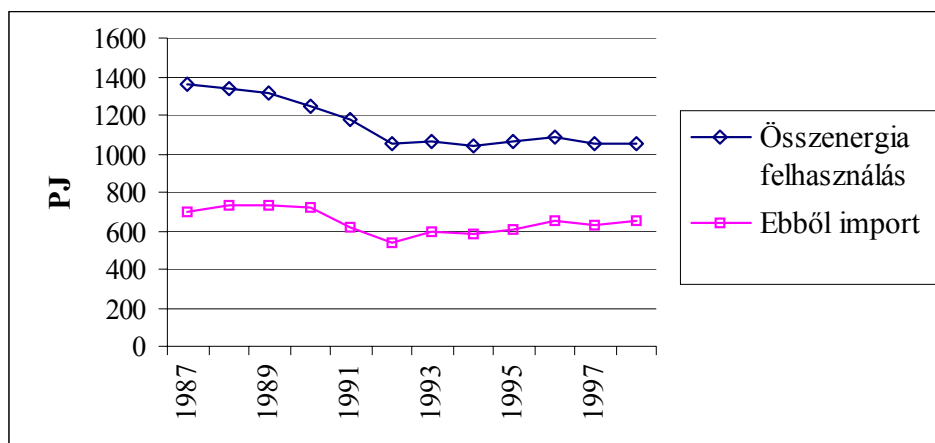
2.2. A Határozat 2. pontjának a végrehajtása

A Kormány az energiapolitika megvalósítása során gondoskodik arról, hogy a gazdaság és a lakosság energiaigényei mindenkor kellő biztonsággal, a környezetvédelmi szempontok figyelembevételével, gazdaságosan kielégítésre kerüljenek. A fejlesztéspolitika megvalósítása során törekedjék az ország egyoldalú importfüggőségének fokozatos feloldására.

2.21. Végrehajtás

2.211. Ellátási helyzetkép

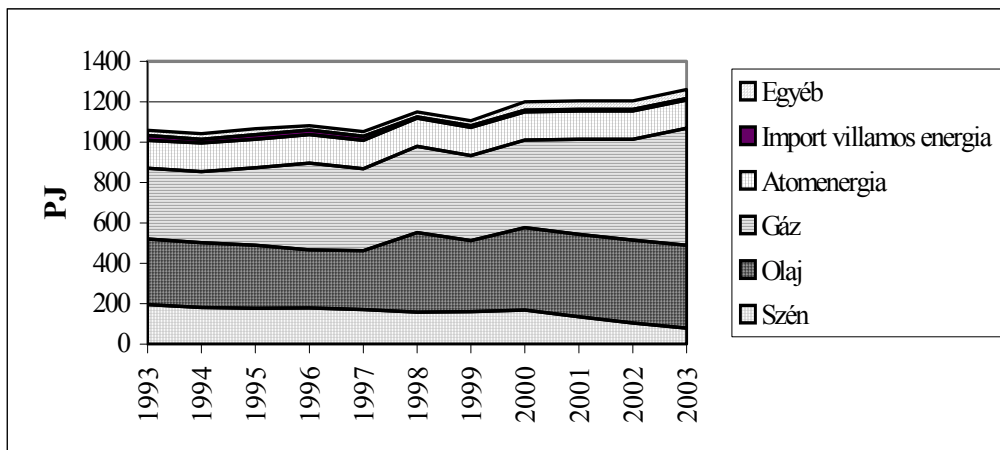
Az 1990-es évek elején az ipari szerkezet átalakulása következtében egyes termelő tevékenységek leépültek. A gazdaság teljesítőképessége **1993-ban** süllyedt a mélypontra, ekkor az **összenergia-felhasználás 1058 PJ volt** (ez az **1987. évi**, a gazdasági recessziót megelőző **1356 PJ-nak a 78 %-a**). Az energiaigények ezen időszakot követően gyakorlatilag stagnáltak, 1998-ban az összenergia-felhasználás 1052 PJ volt. Hasonló visszaesés következett be a villamosenergia-felhasználásban, de itt az igények 1993 után lassan emelkedtek. (A csúcsigény **1989-ben 40.7 TWh volt**, szemben az **1998. évi 37.5 TWh-val**.)

6. ábra: Magyarország energiafelhasználása 1987-1999. évek között

*Az import részaránya az összenergia-felhasználásban **1993-ban 63% volt, ez 1998-ra 69%-ra nőtt. Az energiaellátás 1993-1999. évek között zavartalan volt.***

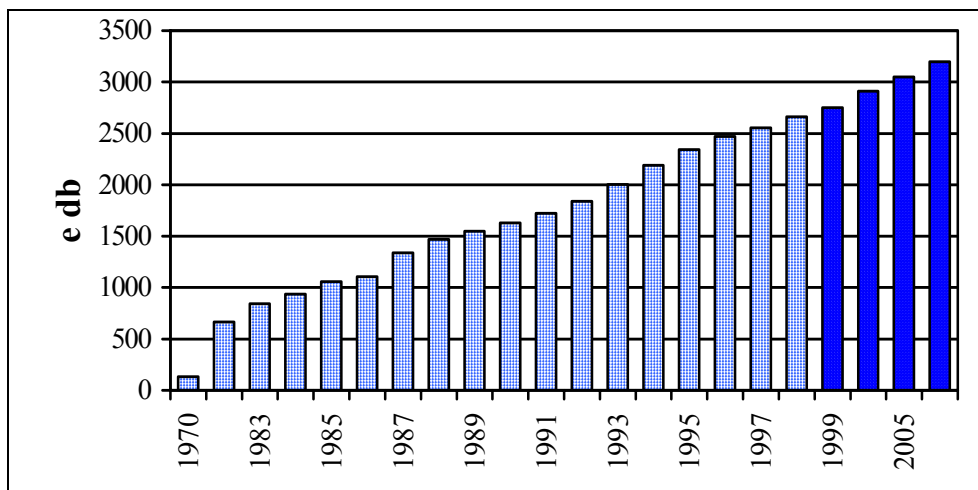
Magyarország összenergia-felhasználásában a **földgáz részaránya** mintegy **37%**. A földgáz az ország primer energiaellátásában a jövőben is kiemelt szerepet fog játszani, volumenében és arányában is növekedni fog.

7. ábra: Magyarország energiafelhasználásának primer energiahordozó megoszlása

A földgázigények növekedését döntően két tényező magyarázza:

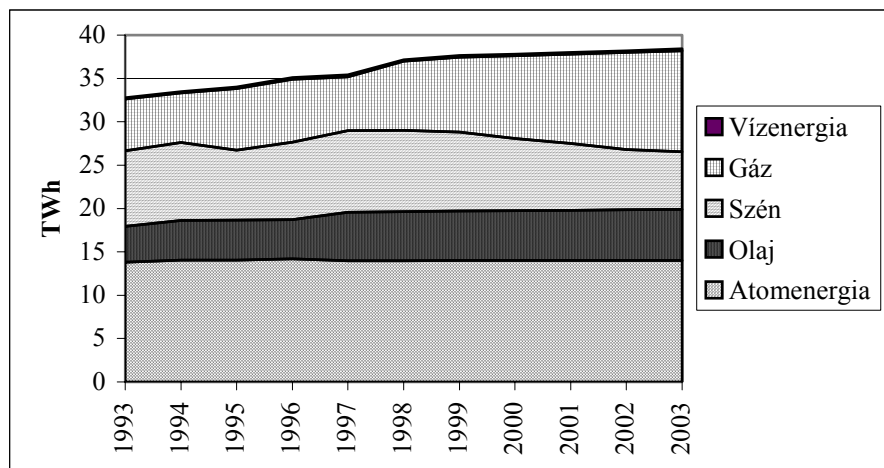
- A gázhálózatra kapcsolt **lakossági fogyasztók** száma a 90-es években mintegy 100 ezer új fogyasztóval bővült évente.

8. ábra: Gázhálózatra kapcsolt lakossági fogyasztók száma

A fűtési célú földgázigények az évszaktól, illetve a hőmérséklettől függően szezonálisan igen erősen ingadoznak. A téli időszak többlet igényét föld alatti gáztárolókból kell fedezni.

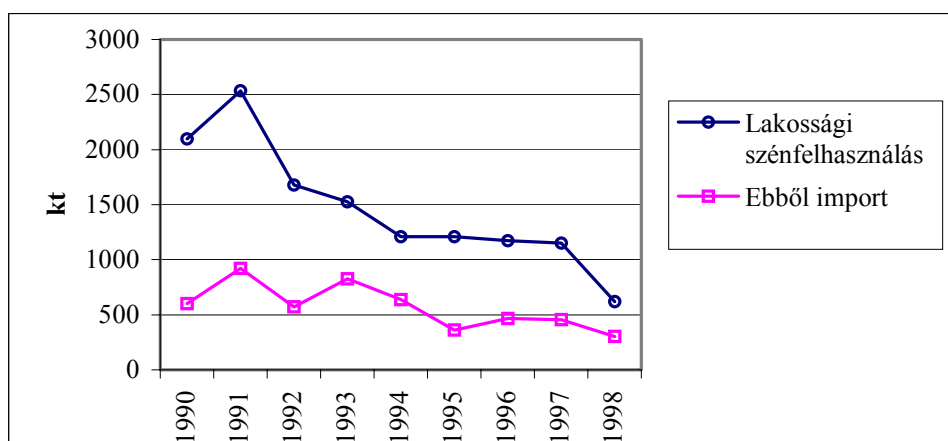
- **A villamosenergia-rendszer fejlesztése** a 90-es években földgáztüzelésű blokkokkal történt, ezáltal a villamosenergia-termelés földgázszükséglete jelentősen emelkedett.

9. ábra: Villamosenergia-termelés forrás megoszlása

A *hazai kőolaj-feldolgozás* jelenlegi állapota kapacitás-felesleggel jellemezhető, a mintegy 7 Mt-ás belföldi igény kielégítésére 11 Mt-ás desztillációs kapacitás áll rendelkezésre. A korszerű motor-hajtóanyagok gyártására rendelkezésre álló kapacitás-felesleg ennél lényegesen kisebb. (A kihasználás 80% körüli, ami a dél-európai finomítók kapacitás-kihasználási sávjába esik.) A kőolaj-feldolgozás túlnyomó része - nem technikai, vagy stratégiai korlátok miatt, hanem gazdasági megfontolásból - jelenleg is orosz import kőolajon alapul, s az import részaránya a csökkenő hazai termeléssel összefüggésben növekvő mértékű.

A *lakossági szénellátás* – a szénbánya bezárások ellenére – zavarmentesnek ítéelhető. Ez részben a lakossági energiafelhasználáson belül a szén részarány mérséklődésével, részben pedig az új típusú – környezet szempontjából előnyösebb – import szenekre való áttéréssel magyarázható.

10. ábra: Lakossági szénfelhasználás

Villamosenergia-behozatalunk korábban meghaladta a 11 TWh-t, és a rendelkezésre álló import teljesítmény 1850 MW volt. Jelenleg mintegy 2 TWh az éves behozatal, az igénybe vett import teljesítmény pedig mintegy 450 MW.

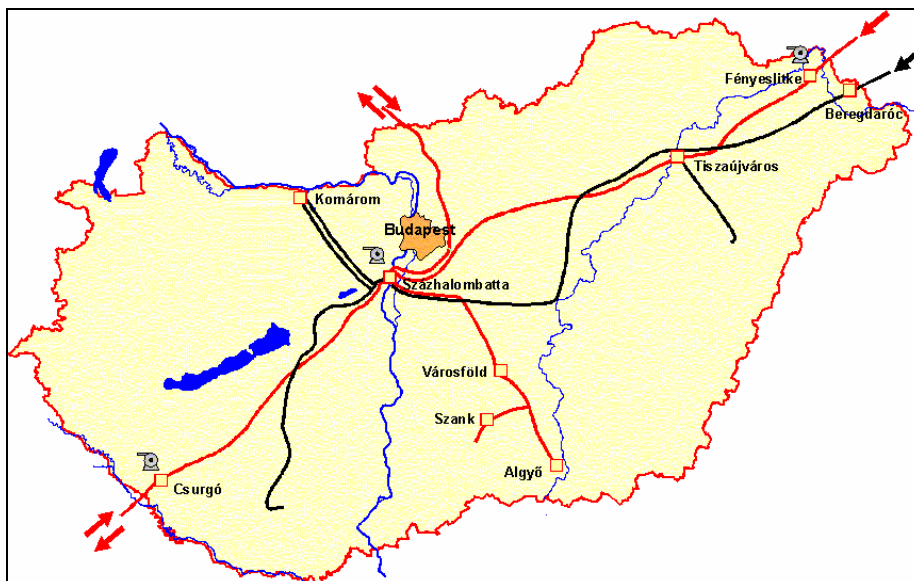
2.212. Az energiaellátás diverzifikációjának lépései

A **földgáz-beszerezés diverzifikálása** érdekében megépült, és 1995-ben üzembe lépett az ún. **HAG vezeték** Baumgarten és Győr között. Ennek 4,5 Mrd m³/év kapacitásából a magyar fél hosszú távon évi 3,0 Mrd m³-t kötött le. A HAG vezeték a baumgarteni csomópontban csatlakozik az osztrák gázvezeték rendszerhez és több magisztrális távvezetékhez (a TAG-hoz, a WAG-hoz és a Nyugat-Európába menő orosz gázvezeték rendszer déli szárnyához). E gázvezeték üzembehelyezését követően a MOL Rt. nyugati beszállításokra már több szerződést kötött.

11. ábra: Közép, Kelet-Európai régió tranzit gázvezetékjei

Magyarország **kőolaj-ellátása**, tekintettel a kétoldalú betáplálási lehetőségre (keletről, Oroszország felől a Barátság vezetéken, délről, az Adria tengerről az Adria vezetéken), megfelelőnek mondható. Az Adria vezeték azonban a 90-es években a jugoszláviai háborús események miatt hosszabb időszakban használhatatlan volt. A keletről érkező kőolaj eladásában a jövőben is érdekelt marad a valutahiányban lévő Orosz Föderáció, valamint a hasonló helyzetben lévő tranzitáló Ukrajna. A keleti irányú beszerzés távlatilag is gazdaságosabbnak tűnik a déli irányúnál.

12. ábra: Magyarország olajvezetékei

A **villamosenergia-ellátás** színvonalának növelése céljából 1990-ben indította Magyarország a nyugat-európai villamosenergia-rendszerhez (UCPTE-hez) való kapcsolódás folyamatát. A csatlakozási tervhez társultak a cseh, a lengyel és a szlovák villamosenergia-rendszerek is, így a csatlakozási folyamat e négy ország együttműködésében valósult meg. A négy ország villamosenergia-rendszerét magában foglaló CENTREL rendszeregyesülés 1992. évi megalakulását követően 1995. október 18-án lépett párhuzamos üzembe az UCPTE-vel. 1999. január 1. óta a magyar villamosenergia-rendszer - a CENTREL többi tagjával együtt - az UCPTE társult tagja.

A következő években a villamosenergia-termelés 39%-át adó nukleáris erőmű forrás diverzifikációja is megoldódhat. A finnországi atomerőművek angliai gyártmányú fűtőelemeket használnak próbaüzemben, a Paksi Erőművel megegyező technológiájú erőművekben.

Az Országgyűlés által 1993-ban előírt diverzifikációs célkitűzések új vezeték kapcsolatok révén történő megvalósítása, valamint az UCPTE társult tagság elérése mellett fontos energiapolitikai feladat volt a nyugat-európai szervezeti, intézményi kapcsolatok kialakítása. E téren az egyik legjelentősebb lépés, hogy az OECD tagságunkat követően, elsőként a volt szocialista országok közül, **Magyarországot 1996-ban felvették a Nemzetközi Energia Ügynökség (IEA) tagjainak sorába**. Ezen intézményi csatlakozást már az Országgyűlés ratifikálta, törvényi kihirdetése megtörtént.

Magyarország e szervezet tagjaként részesévé vált annak a bonyolult védelmi mechanizmusnak, amely az olaj-kínálat regionális vagy globális csökkenése esetén is megőrzi a tagországok gazdaságának működőképességét, mérsékli az energiaellátás zavarainak súlyos következményeit.

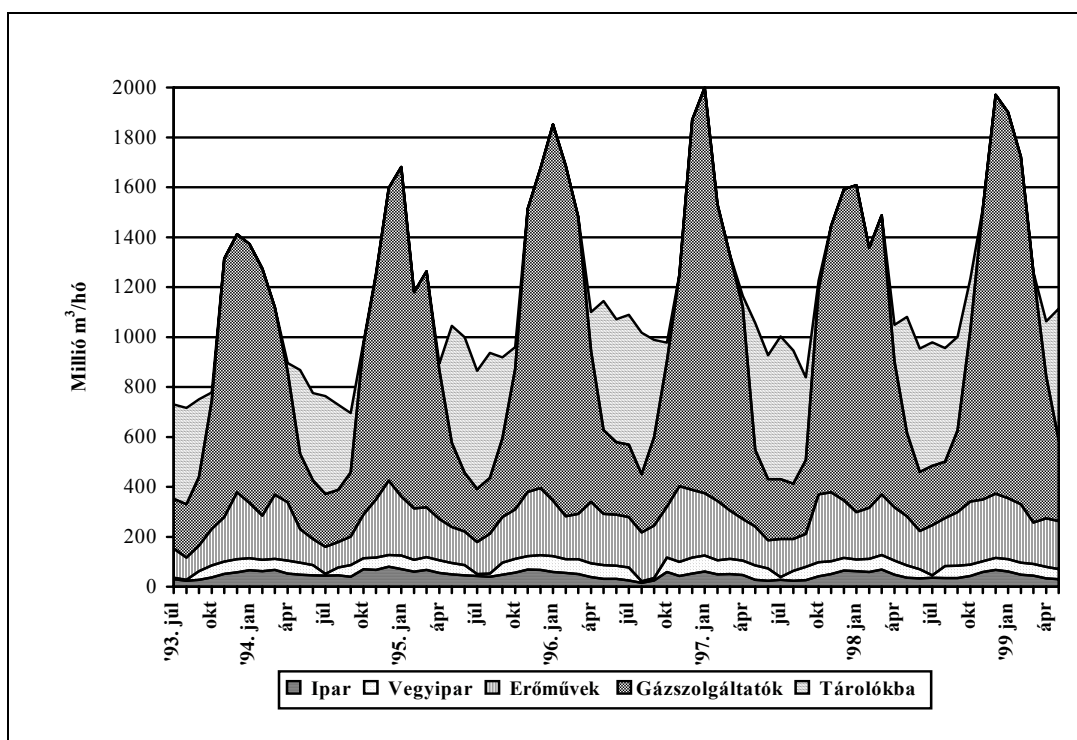
Magyarország IEA tagsága fontos kiegészítő eleme az OECD-vel való együttműködésnek, elősegíti fő törekvésünket, gazdaságunk felzárkózását a világ fejlett országaihoz. Megszilárdítottuk energiaellátási helyzetünket, megnöttek az ellátás diverzifikációjába való tőkebevonás esélyei. Elismertté válik földrajzi helyzetünkben adódó tranzit szerepünk és nemzetközi pozíciónk erősödik. OECD tagfelvételünket követően az e testületen belül működő *Atomenergia Ügynökség (NEA)* is felvette tagjai sorába Magyarországot. A NEA valamennyi tagország számára a világ legjobb nukleáris szakértői környezetét biztosítja.

Az európai integráció felé tett fontos lépés volt, hogy Magyarország 1995. februárjában aláírta az *Európai Energia Charta* záróokmányát, s az ehhez kapcsolódó egyéb dokumentumokat. Ez az összeurópai érdeket szolgáló kezdeményezés hivatott megkönnyíteni a kelet-nyugati irányba történő energiaszállítás és a nyugat-keleti irányban kialakuló tőke- és technológia-transzfer közötti összhangot. Mindez egybeesik Magyarország külpolitikai céljaival. Az országgyűlési ratifikáció, valamint a törvényi kihirdetés megtörtént.

2.213. Az energiahordozók stratégiai készletezésének, valamint a tartalék-kapacitásának megvalósítása

1993-ban lépett hatályba a *stratégiai kőolaj és kőolajtermék készletezés feltételeit és intézményét szabályozó törvény*. Ennek előírása alapján 1999-ig fokozatosan - az előző évi nettó importra vetítetten - 90 napos szintre kellett növelni a stratégiai készletet. 1993. év végén az ország mintegy 20 napra elegendő biztonsági készlettel rendelkezett, s 1998. végére elértük a 90 napos készletszintet. Jelenleg a stratégiai készletszint 100 nap, mely a nagyvállalatoknál lévő készletekkel 145 napra egészül ki.

Földgázból a téli időszak csúcsigényeinek kielégítésére jelenleg 2,8 Mrd m³ gáz föld alatti tárolására van lehetőségünk, amely 0,6 Mrd m³-rel növekszik a közeljövőben átadásra kerülő zsanai tároló második ütemének kapacitásával. Az ellátás kockázatainak mérséklése szükségessé teszi a gáztárolók és a tárolt földgázt a fogyasztókhöz eljuttató szállító-kapacitások további – a téli csúcsigény növekedés biztonságos kielégítését lehetővé tevő – bővítését. E fejlesztések költségeinek az árban történő elismerését biztosítani kell.

13. ábra: Földgázfogyasztás szezonálitása

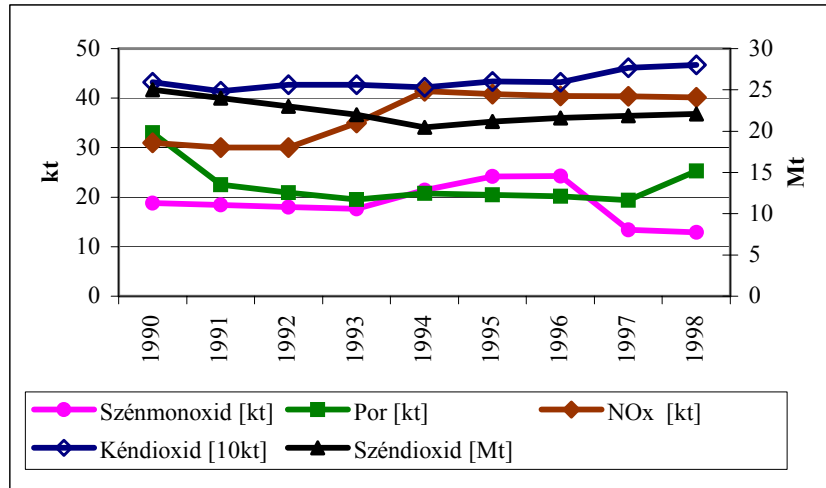
A *villamosenergia*-fogyasztók biztonságos ellátása, valamint a nyugat-európai villamosenergia-rendszerhez történő csatlakozásunk megkövetelte, hogy megfelelő mértékű ún. szekunder tartalék kapacitással rendelkezzen a magyar villamosenergia-rendszer (az UCPTÉ keretében valamennyi együttműködő partnernek rendelkeznie kell a saját rendszerében a legnagyobb működő blokknak megfelelő kapacitású, perces nagyságrendű időtartamon belül mobilizálható tartalékkal). E tartalék célokat szolgáló erőművi kapacitás Sajószögeden és Litéren épült, egyenként 120 MW-os teljesítménnyel. Lőrinciben folyamatban van egy 160 MW teljesítményű csúskapacitás építése. E rendszerirányítási és csúcsgazdálkodási szempontból fontos létesítmények megvalósulásával a tartalék kapacitások terén az UCPTÉ követelmények teljesültek.

2.214. Környezetvédelem energetikai vonatkozásai

Az 1995-ben hatályossá vált környezetvédelmi törvényt követte az erőművi kibocsátásokat szabályozó 22/1998. (VI.26.) KTM rendelet, mely az 50 MW_{th} és az ennél nagyobb hőteljesítményű tüzelőberendezések légszennyező anyagainak kibocsátási határértékeit írja elő.

Az új levegőtisztaság- védelmi jogszabály meglévő erőművi tüzelőberendezések esetében 2004-ig türelmi időt biztosít az EU konform

kibocsátási határértékek betartására. A rendelet szerint azonban a moratórium lejártával a határértékeket túllépő erőművek tovább nem üzemeltethetők, a környezetvédelmi hatóság által leállításra kerülnek.

14. ábra: Erőművi környezetszennyezés

A kénemisszió csökkenés eddig a fluid tüzelésű kazánoknál (Bakonyi Erőmű Rt. Ajkai Üzeme) és a Mátrai Erőműben a 3x200 MW-os blokkok első egységének környezetvédelmi beruházásánál következett be.

A magyar erőműrendszer fejlesztésének keretében az új erőműveket úgy kell megvalósítani, hogy azok a környezetvédelmi előírásokat maradéktalanul teljesítsék. A fenntartható fejlődés biztosításának egyik legfontosabb eleme energetikai szempontból a környezet- és természetvédelemmel kapcsolatos költségek elismerése, beleértve az externális költségeket is. E költségeknek árban történő megjelenése társadalmilag indokolt, mértékének időbeni ütemezése azonban szociál- és gazdaságpolitikai megfontolásokat igényel. Ennek során figyelembe kell venni a magyar gazdaság nemzetközi versenyképességét, valamint az infláció mértékére gyakorolt hatást.

A környezetvédelmi előírások teljesítése döntő részt a levegő tisztasággal van összefüggésben. E területet két levegőszennyező kibocsátásával kapcsolatos **nemzetközi vállalás** érinti:

- a Kén-II. Egyezmény szerint az ország kéndioxid kibocsátását – az 1980. évi szinthez képest – 2010-ig 60%-kal kell csökkenteni;
- a Kyoto-i Klímaegyezmény szerint az ország széndioxid kibocsátását - az 1985-1987. év átlagához képest - 2010-ig 6%-kal kell mérsékelni.

A Kén-II. Egyezmény vállalásaival összhangban van az új levegőtisztaság-védelmi szabályozás, valamint a fokozódó energiatakarékosságra irányuló kormányzati szándék. A Kyoto-i Egyezmény is szükségessé teszi az energiatakarékossági tevékenység javítását, valamint a hazai energiafelhasználáson belül a megújuló energiahordozók részarányának erőteljes növelését. Az elért eredményeket és az energiatakarékossági és környezetvédelmi programokat részletesen a következő fejezet ismerteti.

2.22. *Az energiapolitika további, a 2. határozati ponttal összefüggő céljai*

Az európai integráció több, energetikát érintő fontos következménnyel jár, ilyenek:

- a közösségi irányelvek (gáz és villamos energia) honosításával kialakul a versenypiac. Az energetikai fejlesztések üzleti alapon valósulnak meg, az állami kockázat átvállalást felváltja a befektetői üzleti kockázat;
- a hazai energiafelhasználás biztonságát nem nemzetgazdasági szinten, hanem az összeurópai piac részeként kell garantálni. Az egységes európai energiapiac kiépülése csökkenti a hazai igénybecslés pontosságának a szükségességét, az ehhez tartozó tartalékkapacitások kiépítésének és fenntartásának a terheit;
- a nemzetközi egyezményekben vállalt kötelezettségek és a Magyarországon is hatályba lépett szigorú európai környezetvédelmi normák miatt a hazai károsanyag kibocsátás mértékét jelentősen kell csökkenteni néhány éven belül. A károsanyag kibocsátás mérséklésének a szükségessége is igényli az energiatakarékosság fokozását, valamint az energiafelhasználásban a megújuló energiahordozók arányának a növelését.

A csatlakozás során fellépő követelmények mellett az energiaellátás biztonságának további növelése érdekében elő kell segíteni a többirányú piaci kapcsolatok bővítését, valamint – kihasználva az ország tranzitálásra alkalmas földrajzi elhelyezkedését – a földgáz külkereskedelem további diverzifikációját lehetővé tevő vezeték-építéseket.

2.3. A Határozat 3. pontjának a végrehajtása

A Kormány dolgozzon ki átfogó, országos energiatakarékosági, illetve energiahatékonyság növekedést elősegítő programot és gondoskodjon a program érvényre juttatásáról. A programtól várható eredményeket az energiaprognózisok készítésekor és az erőműpark fejlesztésekor vegye figyelembe.

2.3.1. Végrehajtás

A Kormány 2399/1995. (XII. 12.) határozatában jóváhagyta „**Az Országos Energiatakarékosági, illetve Energhatékonyág Növekedést Elősegítő Cselekvési Programot**”. Ebben elrendelte az állam pénzügyi támogatási szerepvállalásának kidolgozását. A program egyes elemei megvalósultak, jelentős részük azonban nem, mivel az akkori Kormány a határozat végrehajtásához nélkülözhetetlen pénzügyi eszközöket nem hozta létre.

Az energiapolitika országgyűlési elfogadását követően megszülettek az energetika egyes főbb ágazatainak működését szabályozó törvények és alacsonyabb szintű jogszabályok. Ezek rendelkeztek az energiatakarékosági követelmények jogi érvényre juttatásáról, az intézményi feltételek megvalósításáról. Az állami szerepvállalás és pénzügyi eszközrendszer piackonform kialakításának gyakorlati megvalósítására – a gazdasági stabilizációs intézkedések, a központi költségvetés helyzete következtében – a későbbiek során sem volt lehetőség.

Kis mértékű, közvetlen állami szerepvállalásra 1996-ban nyílt lehetőség, amikor a Kormány 1113/1996. (XI. 29.) számú határozatában rendelkezett az **Energhatékonyág Hitel Program** létrehozásáról, évente meghatározandó cél- és eszközrendszerrel. E konstrukció 1997-ben és 1998-ban összesen 1,8 Mrd Ft hitelt biztosított a helyi önkormányzatok tulajdonában lévő közintézmények energiaracionalizáló beruházásaira, 50%-os kamat-preferenciával, amelynek forrása a Gazdaságfejlesztési Célelőirányzat volt. 1999-ben a hitelprogram folytatódik, amelyről az 1025/1999. (II. 26.) számú kormányhatározat rendelkezett. E döntés szerint folytatódik a helyi önkormányzati közintézmények energetikai korszerűsítése (1 Mrd Ft hitelkerettel, 50%-os kamatpreferenciával), valamint megkezdődik a távhőellátó-rendszerek állami támogatás melletti felújítása (a szolgáltatói oldalon üzleti alapú, kedvező kamatozású hitelkonstrukcióval, a fogyasztói oldalon vissza nem térítendő állami hozzájárulással).

Az Európai Unió Brüsszeli Bizottsága által 1997-ben készített országvélemény megállapította, hogy Magyarország energiapolitikai célkitűzései, valamint azok megvalósításának üteme összhangban vannak az uniós elvárásokkal. Az országvélemény hangsúlyozottan kiemeli, hogy **energihatékonyságunk a fejlett országokkal való nemzetközi összehasonlításban alacsony** és a környezet védelmére tett intézkedéseink nem elégségesek.

A Gazdasági Minisztérium - az európai energiatakarékosági színvonal közelítése érdekében - kidolgozta az új energiatakarékosági stratégiát, amelyhez cselekvési programot is kapcsolt.

A **Kormány** 1999. szeptember 21-i ülésén **elfogadta a 2010-ig szóló energiatakarékosági és energiatakarékosági-növelési stratégiát**, és a megvalósulást segítő komplex Cselekvési Programot [1107/1999. (X.8.) Korm. hat.].

A Program **főbb célkitűzései**, hogy 2010-ig a

- GDP mintegy 5% évi átlagos növekedési üteme mellett az energiafelhasználás ne haladja meg az 1,5%/év növekedést. Ehhez az energiaigényességnek évi 3,5%-kal kell mérséklődnie.
- A részben államilag támogatott energiamegtakarítási tevékenységek révén 2010-re kb. 75PJ/év hőértékű energiahordozó megtakarítása, illetve hazai megújuló energiaforrásokkal történő kiváltása szükséges. E megtakarítások révén a kéndioxid kibocsátás 50 kt/év, a széndioxid kibocsátás pedig 5Mt/év mértékben mérséklődik.

Az országos energiafelhasználás 7%-ának megfelelő 75 PJ/év energiaforrás megtakarításához 2010-ig mintegy 195 Mrd Ft beruházási ráfordítás szükséges, melynek forrásai: 77 Mrd Ft saját erő, 85 Mrd Ft hitel, 18 Mrd Ft nemzetközi és 15 Mrd Ft vissza nem térítendő állami támogatás. Ezeket túlmenően mintegy 35 Mrd Ft állami kamattámogatás.

A Program indítása 2000. év elején kezdődik. A jelenleg rendelkezésre álló központi források azonban szükségessé tették a Program időbeni fokozatos felfutását. A **2000-2001. években a Program központi finanszírozási forrása a Gazdaságfejlesztési Célelőirányzat, melyből a Program évente 1-1 Mrd Ft-tal részesül. 2002. elejétől** a hazai központi források növelésével a támogatás mértékét évi **5-6 Mrd Ft-ra** szükséges növelni.

A kormányhatározat rendelkezik a jelenleg szétagoltan működő központi energiatakarékosági programok hatékony szervezeti feltételeit biztosító egységes állami intézményrendszer kialakításáról. A Program rendszergazdája a Gazdasági Minisztérium. A jelenleg szétagoltan működő központi energiatakarékosági programokat – a szakemberek

átcsoportosításával – az Energia Központ Kht.-ba kell integrálni. E szervezetet a feladatoknak megfelelően fejleszteni kell.

A kormányhatározat intézkedik tizenöt pontból álló **Cselekvési Program indításáról és közzétételéről**.

A Program kiemelt támogatási célterületei a 2000-2001. években:

- az energiatakarékos tudatos társadalmi gondolkodást elősegítő oktató, szervező és ismeretterjesztő programok;
- a távhőellátó-rendszerek fogyasztó és szolgáltató oldali korszerűsítése, a mérés és szabályozás műszaki feltételeinek biztosítása;
- az alternatív energia-hordozók felhasználásának a bővítése, ezen belül a mező- és erőgazdasági hulladékok, a geotermikus energia, valamint a napenergia hasznosítása.

A Magyarországon működő, energia-megtakarítást segítő főbb programokat a 2. táblázat foglalja össze.

Program	Jellege	Rendelkezésre álló hitelforrás	Eredmény, értékelés
Energiatakarékosági Hitel Alap (német szénszegély)	kedvezményes kamatozású hitel	Kb. 1 Mrd Ft/év	Összesen 7,0 Mrd Ft hitellel, 10,2 Mrd Ft beruházás valósult meg 1991-98 között. Az éves energiaköltség megtakarítás 3,6 Mrd Ft
Energiatakarékosági Hitel Program	kedvezményes kamatozású hitel	2 Mrd Ft	Összesen 1,8 Mrd Ft hitellel, 2,4 Mrd Ft beruházás valósult meg 1997-98-ban. Az éves energiaköltség megtakarítás 0,68 Mrd Ft
	vissza nem térítendő támogatás	150 MFt (1999-ben)	
PHARE Társfinanszírozású Energiahatékonysági Konstruktó	kedvezményes kamatozású hitel	1,2 Mrd Ft PHARE 3,6 Mrd Ft banki és saját forrás	A működés 1998 végén indult, jelenleg a hitelszerződések megkötése folyik
Panelhitel	kedvezményes kamatozású hitel	3 Mrd Ft	Kb. 1 Mrd Ft-ra megtörtént a hitelszerződés megkötése
IFC / GEF program	garanciaalap	1,1 Mrd Ft	Folyamatosan működik
EBRD – hitel	piaci kamatozású	1,1 Mrd Ft	Harmadik feles beruházási tevékenység megalapozása
EIB – hitel	piaci kamatozású	Megnyitott hitelalappal 5-10 Mrd Ft	Csak a Phare-ral csökkentett kamatozású részére van igény

2. táblázat: Energiatakarékosági programok

Az energia-megtakarító beruházások hatékonyságát bemutatni legcélszerűbben a már több éve működő két program eredményeivel lehet. Ezek a „német szénszegélyből” létrehozott **Energiatakarékosági Hitel Alap**

(amelyhez nem társul költségvetési hozzájárulás), valamint az Energiatakarékossági Hitel Program.

E két program keretében, az 1992-1998. évek közötti időszakban, összesen 12,6 Mrd Ft értékű beruházás valósult meg, mintegy 8,8 Mrd Ft kedvezményes kamatozású hitel segítségével, s 3,8 Mrd Ft vállalkozói tőke bevonásával. A beruházási költségek átlagos megtérülési ideje 3-4 év. Az elért energia-megtakarítás 6,2 PJ/év, az energiaköltség-megtakarítás pedig 4,3 Mrd Ft volt.

2.32. Az energiapolitika további, a 3. határozati ponttal összefüggő céljai

A Gazdasági Minisztérium elkészítette a **távhőellátó-rendszerek korszerűsítésének programjáról szóló kormány-előterjesztést**. Ennek Kormányhoz történő benyújtása megtörtént.

A távhőellátó-rendszerek korszerűsítése során mintegy 77 Mrd Ft beruházási ráfordítással 13 PJ/év (a jelenlegi távhőfelhasználás kb. 20%-a) hőértékű energia és mintegy 16 Mrd Ft/év (a jelenlegi költségszintnek 15-20%-a) költség-megtakarítás valósítható meg 2010-ig. Az összes ráfordítás forrásai: 24 Mrd Ft saját erő, 44 Mrd Ft hitel, 9 Mrd Ft vissza nem térítendő állami támogatás.

A 2000-2004. közötti időszakban az Energiatakarékossági Program pénzügyi kerete nem nyújt teljes fedezetet ezen alprogram beruházási költségeire, ezért **társfinanszírozási forrásként**, ezen időtartam alatt **szükséges bevonnai a Környezetvédelmi Alap Célfeladatot is**.

- A távhő-rekonstrukciós program **finanszírozási alapelve**, hogy
- a szolgáltatói (primer) oldali korszerűsítéseknél az állami szerepvállalás kamattámogatás;
 - a fogyasztói (szekunder) oldali korszerűsítéseknél pedig vissza nem térítendő támogatás.

A pályázati rendszerben működő távhőellátó-rendszerek korszerűsítési programjában csak azon helyi önkormányzatok, illetve távhőszolgáltató társaságok vehetnek részt, amelyek **független szervezet által elvégzett veszteségfeltáró vizsgálat**tal, illetve **pénzügyi audittal rendelkeznek**.

A kormányhatározat mellékletét képezi a program megvalósítását segítő **intézkedési terv**, amelyben a **Kormány kijelöli a program céljainak megvalósulását segítő fő feladatokat**. Ezek a következők:

- Kiemelten támogatandó célterületek, ezen belül
 - = a prioritást élvező célterületek (a mérés szerinti elszámolás, a költség-megosztás műszaki feltételeinek a megteremtése);

= a támogatott területek (kapcsolt hő- és villamosenergia-termelés növelése, a hőelosztó és –szállító vezetékek veszteségeinek csökkentése, a megújuló energiahordozók és hulladékok felhasználásának bővítése).

— Veszteségfeltárás, auditok.

2.4. A Határozat 4. pontjának a végrehajtása

Mivel alaperőmű kérdésében megalapozott döntés még nem hozható, a Kormány folytassa az esetlegesen szükségessé váló alaperőmű döntés előkészítő munkáit. A szakmai, környezetvédelmi és társadalmi megalapozást követően a beruházás szükségességére, feltételeire, az erőmű típusára és telepítésére vonatkozó javaslatait kellő időben terjessze az Országgyűlés elé.

2.41. Végrehajtás

Az erőmű létesítési folyamat demokratizmusának, a környezetvédelmi szempontok figyelembevételének biztosítására adta ki a Kormány a 146/1992. (XI. 4.) kormányrendeletet, amelyet a **73/1996. (V. 22.) kormányrendelet** váltott fel. E rendelet előírja - meghatározott erőmű nagyság felett - a létesítésben érintett **társadalom korrekt tájékoztatását** és véleményének kötelező figyelembevételét. A rendeletek megjelenése óta **tizenkét erőmű létesítése már közösségtájékoztatási-közmeghallgatási folyamat keretében indult meg.**

1996. decemberében nyújtotta be jelentését az Ipari, Kereskedelmi és Idegenforgalmi Minisztérium a Kormány, majd az Országgyűlés részére az erőműrendszer 2010-ig kitekintő fejlesztési stratégiájáról. Ezt az Országgyűlés illetékes bizottságai megtárgyalták és a Gazdasági Bizottság általános vitára alkalmasnak tartotta.

A jelentés Országgyűléshez történő benyújtása után az Ipari, Kereskedelmi és Idegenforgalmi Minisztérium és a Hivatal kidolgozta az erőmű létesítés engedélyezési eljárásrendjéről és a versenyeztetés általános szabályairól szóló együttes irányelvet, amelynek szellemében **a Magyar Villamos Művek Rt.** - a villamos energia törvényben előírtak alapján - **1997. július végén meghirdette a kapacitás létesítési pályázatot.**

Az MVM Rt. két pályázati felhívást tett közzé összesen 1900 MW kapacitásra. Az első pályázat keretében pályázni lehetett 20 MW és 200 MW közötti névleges teljesítményű, menetrend tartó, közcélú erőmű egység létesítésére. A második pályázat keretében pedig 200 MW-t meghaladó névleges teljesítményű, menetrend tartó, közcélú erőmű egység létesítésére. Az első pályázat tárgyát képező erőművi kapacitásoknak 2001. január 1. - 2003. december 31. között, a második pályázat nagy kapacitású erőműveinek 2004. január 1. - 2005. december 31. között kellett a kereskedelmi üzemet megkezdenie az eredeti kiírás szerint. A két pályázatra összesen 13200 MW-nyi ajánlat érkezett.

Az 1996. és 1997. évek kedvező változásai – jelentős gazdasági növekedés, stagnáló, illetve csökkenő energiaigények – szükségessé tették a korábbi, 2010-ig kitekintő villamosenergia-igény prognózis felülvizsgálatát. Ennek eredményeként új igényelőrejelzés készült, amely jelentősen csökkentette az új erőművi kapacitás igényeket is. Ez szükségessé tette az első fordulóban kiírt pályázatok erőművi kapacitásainak módosítását, amely 1998. év elején megtörtént. A módosítás a következő volt: az első pályázatnál 500 (± 200) MW 2002-2004 közötti belépéssel, a második pályázatnál 600 (± 200) MW 2004-2006. közötti belépéssel feltételrendszerre változott a kiírás.

	<i>Első forduló</i>			<i>Második forduló</i>		
	<i>Kiírás szerint</i>		<i>Beérkezett pályázatok</i>	<i>Kiírás szerint</i>		<i>Beérkezett pályázatok</i>
	Össztelj. (MW)	Üzem-kezdet	Össztelj. (MW)	Össztelj. (MW)	Üzem-kezdet	Össztelj. (MW)
Kis teljesítményű blokkok (20-200 MW)	800 (+/- 200)	2001-03	5 200	500 (+/- 200)	2002-04	3 500
Nagy teljesítményű blokkok (200 MW felett)	1100 (+/- 200)	2004-05	8 000	600 (+/- 200)	2003-06	5 400
	1900		13 200	1300		8 900

3. táblázat: Erőműtender adatai

Az értékeléseket követően *az MVM Rt. két* - a pályázaton indult - *erőművet hirdetett ki győztesnek:* az AES Főnix Kft. által benyújtott, a Tiszaújvárosi Tisza-II. Erőmű telephelyén megvalósítani tervezett 191 MW beépített teljesítőképességű, gázturbinás, kombinált ciklusú, és a Budapesti Erőmű Rt. pályázó által Kispesti Erőmű megnevezéssel benyújtott 110 MW teljesítőképességű, gázturbinás, kogenerációs, kombinált ciklusú projektet. A két győztes erőmű 7000 órás kihasználás esetén 6,43 Ft/kWh, illetve 6,87 Ft/kWh átlagos költséggel bocsátja rendelkezésre a termelt villamos energiát, ami az MVM Rt. akkori 7,13 Ft/kWh átlagos vételárához képest nagyon kedvezőnek minősíthető. A nagyteljesítményű blokkoknál az MVM Rt. nem hirdetett győztest.

A *villamosenergia-rendszer fejlesztésében* az elmúlt évtizedben, valamint a közeljövőben is *tüzelőanyagként előtérbe került a földgáz.* A már megépült (Dunamenti, Kelenföldi Erőmű), valamint a létesítés alatt álló (Csepeli, Algyői, Inke-Liszói, Kispesti, AES-Főnix Erőmű) mind földgáz bázison üzemelnek. Ez a folyamat a környezetszennyezés jelentős mérséklődéséhez vezet, és fokozza nemzetközi környezetvédelmi vállalásaink teljesíthetőségét.

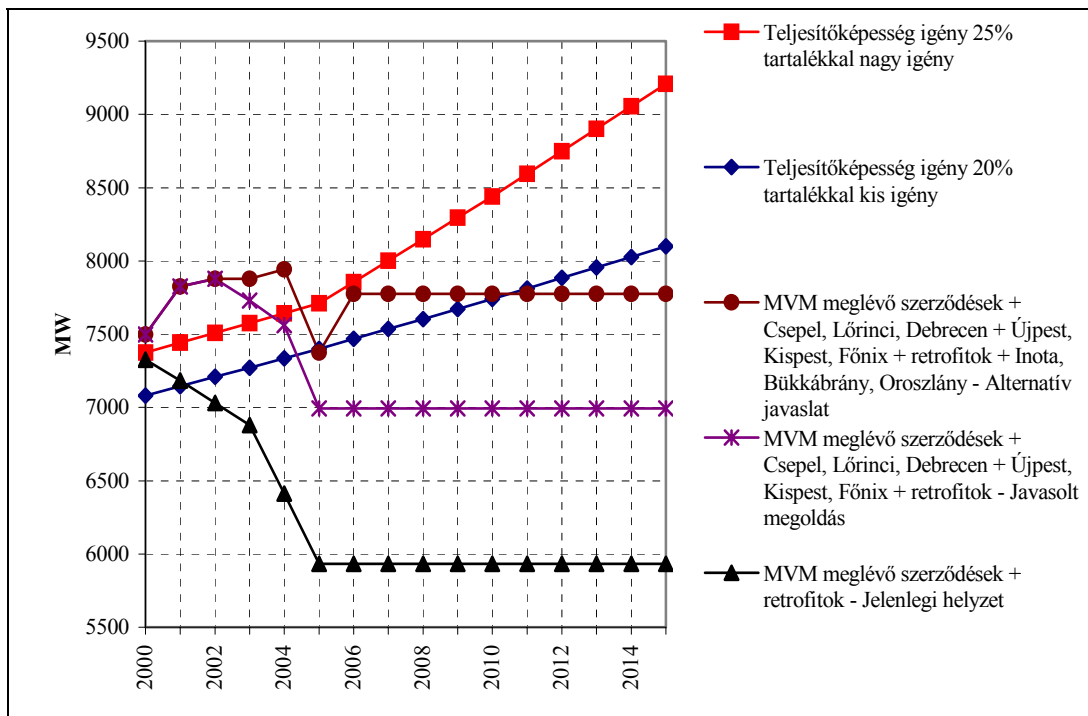
<i>Projekt megnevezése</i>	<i>Tulajdonos</i>	<i>Üzembe helyezés</i>	<i>Helyzete</i>
Lőrinci csúcserőmű	MVM	1999.	Már épül (170 MW új kapacitás)

Csepel II.	PowerGen	2001.	Már épül (389 MW új kapacitás)
Debreceni erőmű	TITÁSZ	2001.	Már épül (110 MW új kapacitás)
Mátrai retrofit	RWE	1998-2001	Kéntelenítő beépítés és blokk felújítás (3*12 MW új kapacitás)
Paks biztonság-növelő program	MVM	folyamatos	Vezérlés és turbina felújítás (kb. 50 MW új kapacitás)

4. táblázat: Épülő erőművek és retrofitok

2.42. Az energiapolitika további, a 4. határozati ponttal összefüggő céljai

Az igényprognózisok, illetve a középtávú erőmű stratégia szerint a meglévő és épülő (szerződött) kapacitásokon túl **2004-ig nincs szükség új erőműre**. Az erőmű építési programban az Európai Unió országainak kapacitás kínálatát, ennek beszállítási lehetőségeit és árát is figyelembe kell venni.

15. ábra: Villamos energia teljesítményigények és rendelkezésre álló teljesítőképességek

1999. júliusában a Kormány elfogadta a **gazdasági miniszter előterjesztésében a Középtávú Erőmű Létesítési Tervet** és a következőkről határozott:

- az európai uniós csatlakozás szempontjai szerint csak az összeurópai piacon versenyképes, befektetői kockázatra, üzleti alapokon finanszírozott erőműépítéseket támogatja;
- nem támogatja az új lignittüzelésű (Mátra 400 MW, Bükkábrány) fejlesztési elképzeléseket, valamint az Inotai Erőmű hosszú távú áramvásárlási szerződésének a megkötését (ez természetesen nem zárja ki a saját üzleti kockázatra történő létesítéseket);
- egyetért a tendernyertes erőművek és retrofitok hosszú távú áramvásárlási szerződéseinek megkötésével;
- egyetért a hőszolgáltató széntüzelésű erőművek (Tiszapalkonya, Ajka, Borsod és Pécs) hosszú távú áramvásárlási szerződéseinek a hőszolgáltatási kötelezettség mértékéig, illetve a versenyképes hőszolgáltatás megvalósításáig való meghosszabbításával;
- felszólítja a felelős minisztériumokat, hogy folytassanak tárgyalásokat a korábban tett erőműrendszerrel kapcsolatos kötelezettségek költségvetési terheinek mérséklése érdekében, valamint készítsenek javaslatot a szenes erőművek visszaszorulása miatt felszabaduló munkaerő foglalkoztatására;
- végül szükségesnek tartja, hogy a Gazdasági Minisztérium támogassa a távhőszolgáltatás versenyképesebb megoldásának a megvalósítását, különösen a megszűnő széntüzelésű erőművek hőszolgáltatásának a kiváltásánál.

Erőművet létesíteni a ***jövőben állami finanszírozás és megtérülési garancia nélkül***, vállalkozói finanszírozással lehetséges, az állam az engedélyezési eljárásban a feltételeket (környezetvédelem, tüzelőanyag-kijelölés, határfok követelmény) határozza meg. Ez nem veszélyezteti a biztonságos ellátást, mivel az erőmű tender bizonyította, hogy a szükségesnél lényegesen nagyobb kapacitás építésére van vállalkozó.

2.5. *A Határozat 5. pontjának a végrehajtása*

A Kormány gondoskodik arról, hogy a Magyar Villamos Művek Rt. és az energetikai szerek kitermelésében érintett szénbánya vállalatok között szervezeti összevonások, vagy tartós együttműködés ösztönzése révén biztosítva legyen a szükséges mértékű szénbányászati leépítés fokozatos, a humánpolitika szempontjait is figyelembe vevő megvalósítása.

2.51. *Végrehajtás*

Az erőmű-bánya integrációk 1993-1994-ben megtörténtek. Az integrációból kimaradt, versenyképtelen bányák fokozatos bezárásáról - 1998. év végi határidővel - a Kormánynak a Bányász Szakszervezettel 1994-ben kötött megállapodása rendelkezett. A programot, politikai beavatkozások miatt, számos esetben késéssel és csak részlegesen hajtották végre.

A Kormány megtárgyalta a **gazdasági miniszter előterjesztésében a szénbányászat középtávú stratégiáját** és a 2163/1999. (VII. 8.) kormányhatározatban előírta a tennivalókat. Az előterjesztés és a határozat szellemében **a szénbányászati jövőkép kialakításának a feladatai** az alábbiak szerint foglalhatók össze:

- Az európai csatlakozással párhuzamosan kialakuló verseny piac szellemében a veszteséges széntermelést meg kell szüntetni, csak azok a szénbányák maradnak fenn, amelyek termékei iránt fizetőképes kereslet mutatkozik és a bányatermékek árbevétele maradéktalanul fedezi a termelés ráfordításait.
- A bánya-erőmű integrációban működő bányák az erőművi környezetvédelmi moratórium, illetve az erőművek működési engedélyének a lejártáig maradhatnak fenn. Ezen időtartamon belül az erőművek és az MVM Rt. közötti kapacitás-lekötési és áramvásárlási szerződések teszik lehetővé az integrált bányák működését, de a veszteséges bányák támogatására ilyen esetekben sem kerülhet sor. A Középtávú Erőmű Létesítési Terv elfogadását követően a szenes erőművek visszaszorulása miatt felszabaduló munkaerő további foglalkoztatására a szakszervezetek és a befektetők bevonásával 2000. június 30-ig készül javaslat a Gazdasági Minisztériumban.
- A gazdaságtalan, bezárásra ítélt, 1998-ban 2,6 Mrd Ft-tal támogatott, 2500 főt foglalkoztató integráción kívüli szénbányák (Putnok, Feketevölgy, Lencsehegy) felszámolásának ütemezése a 2163/1999. (VII. 8.) számú kormányhatározat alapján a következők szerint történik: Feketevölgyben 2000. I. negyedévében, Putnokon 2000. III.

negyedévében befejeződik a termelés. Lencsehegy 2000. I. félévéig kaphat támogatást, utána megfelelő üzleti ajánlat alapján, támogatás nélkül folytathatja a termelést. A leépítésre kerülő bányászok 6-24 havi átlagkeresetnek megfelelő újrakezdési támogatásban részesülnek és a szénbányászati térségekben a tárcák és az önkormányzatok együttműködésével felgyorsul az új munkahelyek teremtése.

- Az ezredfordulón túli szénbányászati modell fontos eleme a környezetvédelmi elemek fokozott érvényesítése. Tovább folytatódik a bányászati tevékenységgel okozott környezeti károk felszámolása, főleg a vállalkozók által történő finanszírozásban, amelyet részben a költségvetésben e célra elkülönített pénzeszközök, részben az Európai Uniótól elnyerhető támogatások egészítenek ki.

A szénbányászat mellett ***rendeződött az uránbányászat problémája is.*** Az uránbányát a kedvezőtlen geológiai viszonyok és a kis ércelőfordulás miatt csak gazdaságtalanul lehetett működtetni, így korábbi kormánydöntés alapján 1997. év őszén a termelés befejeződött, az uránbányát bezárták. A természeti és környezeti károk felszámolása 2002-ig tart, s a bányabezárási és tájrehabilitációs program végrehajtása - költségvetésből finanszírozandó - közel 20 Mrd Ft ráfordítást jelent. Az elbocsátásra kerülő dolgozók - mintegy 1500 fő - végkielégítését az 1997. évi költségvetés biztosította.

2.6. *A Határozat 6. pontjának a végrehajtása*

A Kormány terjessze az Országgyűlés elé az Európai Közösség jogrendjével harmonizáló energetikai kerettörvény koncepcióját, amely lefedi az energiapolitika végrehajtásának, az energiatakarékosságnak, az energetika intézményei működésének feltételrendszerét, továbbá rögzíti az energetikát érintő döntéseknél, valamint az ellátási kötelezettségnél a felelőséget és annak megosztását.

2.61. *Végrehajtás*

A magyar energiapolitika a Határozattal történő országgyűlési elfogadását követően hatályba léptek az 1993. évi XLVIII. törvény a bányászatról, az 1993. évi IL. törvény a behozott kőolaj és kőolajtermékek biztonsági készletezéséről, az 1994. évi XLVIII. törvény a villamos energia termeléséről, szállításáról és szolgáltatásáról, az 1994. évi XLI. törvény a gázszolgáltatásról, valamint az 1998. évi XVIII. törvény a távhőszolgáltatásról, valamint ezek végrehajtási rendeletei. A hatályba lépett jogszabályok megjelenésük idején konformak voltak az uniós jogrenddel. A részterületekre vonatkozó jogszabályok az energetika egész területét lefedik, így az energetikai kerettörvény megalkotása lekerült a napirendről.

Az energetika ágazatait szabályozó törvények hatályba lépése óta **hatályossá vált számos új közösségi irányelv, melyekkel már nincs összhangban a jelenleg hatályos jogrendünk.** A közösségi irányelvek átvétele, a piac liberalizálása, a jelenlegi monopol helyzetek oldása, a vezetékes energiaszolgáltatásban a piaci verseny előírt bevezetése **a hatályos energetikai törvények átdolgozását teszik szükségessé.**

2.62. *Az energiapolitika további céljai az Európai Unióhoz való csatlakozás előkészítése, a versenypiac kialakítása érdekében*

„A magyar energiapolitika alapjai, az energetika üzleti modellje” című előterjesztést **a Kormány 2199/1999. (VII.6.) Korm. határozatával fogadta el.** Ez az általános tézisek mellett az energetika kulcskérdéseiben szükséges elemzéseket, állásfoglalásokat foglalja össze. Ilyenek a földgáz és villamos energia versenypiac kialakításának, a gáz- és villamos-energia árszabályozásnak, a hosszú távú szerződések kezelésének, a szénbányászati és a távhőszektor problémáinak a főbb irányelvei. A dokumentum konkrét

feladatokról álló intézkedési tervet is tartalmaz annak érdekében, hogy az energetikában a szükséges reformok ténylegesen megvalósuljanak.

Az üzleti modell kiemelt feladatként kezeli az európai integrációs folyamattal összefüggésben az energetika terén is megvalósítandó jogharmonizációt. A közösségi irányelvek átvételénél össze kell hangolni a magyar érdekeket a csatlakozáshoz szükséges kívánalmakkal. Fel kell mérni az európai jogrend átvételének gazdasági, társadalmi hatásait. E munka során át kell alakítani az energetika jelenlegi jogszabályait és olyan új piaci és működési mechanizmust kell kidolgozni, ami illeszkedik az Európában bevezetésre kerülő modellhez és lehetővé teszi, hogy a magyar energetika az összeurópai piac részévé váljon.

2.63. Az üzleti modellben lefektetett energetikai szabályozás főbb alapelvei

A **villamosenergia-piacot** a legnagyobb fogyasztók részére a jelenlegi elképzelések szerint 2001 elején szükséges olyan mértékben megnyitni, hogy az érvényes hosszú távú szerződések miatti gazdasági károk és a nem megtérülő beruházások okozta költségek minimálisak legyenek. A piacnyitás feltétele – egyben a fogyasztók érdekeinek biztosítása –, hogy a modell a liberalizált fogyasztók (feljogosított fogyasztók) számára egységes feltételrendszer szerint tegye lehetővé a természetes monopóliumot képező vezetékrendszerhez való hozzáférést, független szabályozó hatóság által meghatározott áron. A piaci versenyhez elengedhetetlen, hogy a természetes monopóliumokat és a versenypiaci tevékenységeket szétválasszák a társaságoknál. Ezért a rendszer technikai irányításáért felelős Országos Villamos Teherelosztót állami irányítású non-profit társasággá kell alakítani 2000. első félévében. Az MVM Rt. holdingon belül pedig a részvénytársaság nagyfeszültségű alaphálózatából és az OVIT Rt-ből létre kell hozni a Nemzeti Távvezeték Társaságot.

A **Független Rendszerirányító** létrehozására irányuló projekt első fázisa lezárult. A Gazdasági Minisztérium és a Hivatal elkészítette közös javaslatát. A következő, 1999. év végéig tartó fázisban az áramszolgáltatók, az erőművek és a fogyasztók képviselőinek bevonásával elkészül a Független Rendszerirányító részletes terve.

A hatékony villamosenergia-verseny, és a versenypiacon a jelenlegi és újonnan belépő szereplők esélyazonossága érdekében elengedhetetlen, hogy a versenykritikus döntések a versenypiaci szereplőktől függetlenül történjenek, illetve a versenyt befolyásoló adatokhoz csak az érdekelt szereplők férhessenek hozzá. Ezért az MVM Rt. és az áramszolgáltatók rendszerirányítását, illetve hálózati tulajdonát a kereskedelmi tevékenységektől független társaságba kell szervezni. Ahhoz, hogy a

Független Rendszerirányító a vázolt célkitűzéseket megvalósítsa, s az ehhez tartozó feladatokat maradéktalanul ellássa, megfelelő jogosultsággal, hatáskörrel és vagyonnal kell felruházni.

A versenypiaci szereplésre még nem feljogosított, illetve azt nem választó fogyasztók számára továbbra is biztosítani kell a közüzemi szolgáltatást. A versenypiac fokozatos bővítését úgy kell ütemezni, hogy mind az abban résztvevő, mind az abból még kimaradó fogyasztók számára a legolcsóbb szolgáltatást eredményezze. A közüzemi szolgáltatási területen célszerű megtartani a jelenlegi szabályozási kereteket, hiszen az 1994-ben elfogadott villamos energia törvény és a ráépülő jogszabályok megfelelően biztosítják a regulált piac működését. Ennek megfelelően továbbra is kötelezettség lesz a nem feljogosított fogyasztók ellátása a hatóság által meghatározott árakon.

A hatékony villamosenergia-piaci versenymodell létrehozása miatt új villamos energia törvényt kell kidolgozni, melynek első változata jelenleg államigazgatási egyeztetés alatt áll.

Az új villamos energia törvény előkészítése 1999. év elején kezdődött meg. A széleskörű érdeklődésre tekintettel a szakmai koncepció első tervezete 1999. június 1-jétől - a Gazdasági Minisztérium honlapján - az Interneten keresztül is hozzáférhetővé vált. Az elektronikus és postai úton beérkezett jelentős számú észrevétel részben beépítésre került. 1999. szeptember 28-án megtörtént a koncepció utolsó szakmai egyeztetése, amelyre az érintett közigazgatási szervek és energetikai társaságok mellett meghívást kaptak a társadalmi és gazdasági érdekképviselők is.

A törvénytervezet célja, hogy a fogyasztók biztonságos, megfelelő minőségű és alacsony költségű ellátásának fenntartásával objektív, átlátható és diszkriminációmentes szabályozást alakítson ki, figyelembe véve az Európai Közösségek szabályaihoz való közelítés követelményét.

A törvénytervezet a fogyasztókat két csoportra osztja. Az ún. feljogosított fogyasztók szabadon megválaszthatják, hogy mely termelőtől, vagy kereskedőtől vásárolnak villamos energiát. A feljogosítottak nem minősülő közüzemi fogyasztók továbbra is közüzemi szerződés alapján hatósági áron vásárolhatnak villamos energiát. A piac fokozatos megnyitásával a közüzemi szféra visszaszorul.

A törvénytervezet szerint

- a villamos energia átvitele, elosztása, a rendszerirányítás, valamint a közüzemi fogyasztók ellátása továbbra is a hatósági árszabályozás körébe tartozik. A feljogosított fogyasztók, kereskedők, valamint erőművek szabadon állapodhatnak meg a villamos energia árában;
- a párhuzamosan működő közszolgáltatási, illetve versenypiacon a tevékenységek gyakorlása a Hivatal engedélyéhez kötött. Piaci alapon az

- engedélyek birtokában bárki szabadon létesíthet erőművet, átviteli, vagy elosztó hálózatot;
- az engedélyesek kötelesek az általuk folytatott villamosenergia-ipari és nem villamosenergia-ipari tevékenységeket számvitelükben elkülönítetten kezelni;
 - a kizárólagos joggal rendelkező rendszerirányító, valamint az átviteli és elosztói engedélyesek más villamosenergia-ipari tevékenységet nem folytathatnak az átláthatóság és a piac diszkriminációmentes működése érdekében;
 - az együttműködő villamosenergia-rendszer üzemvitelének irányításáért a rendszerirányító felel.

Az átlátható, működőképes és szervezetében diszkrimináció-mentes **földgáz-piac** létrehozása igényli a földgáz termelési, szállítási, elosztási, szolgáltatói, valamint a gázrendszer irányítási funkcióinak szigorú számviteli szétválasztását. A magyar földgáz-piac létrehozása során alapvető fontosságú a magyar gazdaság és társadalom érdekeinek szem előtt tartása. A szabad szolgáltató választás ütemének a közösségi irányelvek által előírt minimális piacnyitási ütemhez való illesztésénél még jobban szem előtt kell tartani a magyar fogyasztói struktúra adottságait, a hosszú távú szerződések feltételeit.

A MOL Rt. jelezte, hogy ha szükséges, akkor kérni fogja az uniós irányelv adta könnyítési lehetőségeket. A nem feljogosított fogyasztók esetében a gázellátásban is fennmarad a közüzemi szolgáltatási kötelezettség. EU konform gázpiaci modell kialakításához meg kell teremteni az új jogi szabályozást, a gáztörvény módosítását. Emellett tovább kell vizsgálni a földgáz-import valós diverzifikációjának lehetőségeit és új földgáz-források igénybevételének gazdaságilag is ésszerű mértékét, figyelembe véve a hazai földgáz-termelés jövőbeni elkerülhetetlen csökkenését.

A villamosenergia-piac területén az MVM Rt. által kötött korábbi **hosszú távú áramvásárlási szerződéseket** szükség esetén felül kell vizsgálni, és a szerződéses partnerekkel meg kell kezdeni azok újratárgyalását. Keresni kell a kedvezőtlen szerződések időtartamának csökkenthetőségét, a versenyképtelenné váló erőművek esetében a meg nem térülő beruházások okozta költségek kezelési módszerét.

A **földgázszolgáltatásnál** a közösségi jogrend lehetőséget ad arra, hogy a tagország kormányának jóváhagyásával a rendszerhez való hozzáférést megtagadhatják. Ennek megfelelően a földgáz esetében a piac megnyitásának a hosszú távú szerződésekre vonatkozó hatása külön kezelést nem igényel.

A villamos energia **árszabályozását** úgy kell átdolgozni, hogy az eddig el nem ismert, indokolt (környezetvédelmi) költségek beépüljenek az árrendszerbe. A fogyasztói (lakossági) árakat összhangba kell hozni a

ráfordításokkal, fenntartva e téren a közszolgáltatási kötelezettségek melletti hatósági árszabályozást.

A piac szabad szegmensében a jelenlegi tervek szerint Magyarország a szabad hozzáférésű modellt (TPA) választja. Ennek megfelelően a feljogosított fogyasztók a villamosenergia-termelők versenyeztetése révén elért alacsonyabb árú energiához szabad hálózati hozzáféréssel juthatnak, a hatósági árszabályozás a központosított meghatározott szállítási (átviteli) és elosztási tarifákon keresztül érvényesül. A jogszabályi háttér, valamint a megvalósításhoz szükséges mechanizmusok és intézmények kialakítása során a piacnyitáshoz szükséges infrastruktúra kiépítésének költségeit azokra a fogyasztói, illetve termelői csoportokra kell terhelni, amelyeknek érdeke fűződik a piacnyitáshoz.

A piac nem liberalizált szegmensében, azaz a nem feljogosított fogyasztók esetében, a közszolgáltatási modell alapján továbbra is a zavartalan és biztonságos villamosenergia-ellátás, valamint a kisfogyasztók védelme a fő cél, ezért e szegmensben a hatósági árszabályozás továbbra is érvényesül.

A földgáz-ellátás területén a közszolgáltatási szférában – hasonlóan a villamosenergia-ellátáshoz – továbbra is érvényesül a hatósági árszabályozás és a szolgáltatók ellátási kötelezettsége. A piac megnyitását olyan ütemben kell végrehajtani, hogy meg nem térülő beruházások okozta költségek ne, vagy csak minél kisebb mértékben keletkezzenek.

Az energiaszektor egyik válsághelyzetben lévő területén, a **szénbányászatnál** a Kormány már határozott a középtávú feladatokról. Az ezredfordulón túlnyúló szénbányászati modell fontos eleme a környezetvédelmi követelmények fokozott érvényesítése. Az okozott károk felszámolása főként vállalkozói finanszírozásban valósulhat meg, melyet költségvetési eszközök és EU-támogatások egészíthetnek ki. A szénbányászati modell kialakítására fokozatosan és szabályozottan kerülhet sor, figyelembe véve az Európai Szén és Acélközösség szerződésének helyébe lépő közösségi szabályozást.

Alapvető célkitűzés, hogy a **távhő-piac** versenyképes hőszolgáltatási mód legyen, kihasználva annak környezetvédelmi, energetikai és nemzetgazdasági hasznát. Fokozni kell az ellátás biztonságát növelő, költségcsökkentő versenyhelyzetet, a jobb hatásfokú hőtermelő berendezések (pl. kapcsolt hő- és villamosenergia-termelés) beépítését, valamint általánossá kell tenni az energiafogyasztás szabályozását és mérését. A távhőszolgáltatás versenyképességének javítása érdekében - a gazdasági miniszter előterjesztésében – benyújtásra került a Kormányhoz a távhőellátó-rendszerek korszerűsítési programjáról szóló előterjesztés.

2.7. A Határozat 7. pontjának a végrehajtása

Az Országgyűlés felkéri a Kormányt, hogy legalább kétévenként készítsen tájékoztatót az energiapolitika megvalósulásáról az Országgyűlés részére.

1995-ben elkészült és az Országgyűléshez benyújtásra került az energiapolitika végrehajtásáról készült tájékoztató. Az 1997 végén, 1998 elején benyújtásra tervezett aktuális tájékoztatót a Gazdasági Minisztérium jogelődje elkészítette, de a tájékoztató benyújtására a választások, majd a kormányváltás miatt már nem került sor. Ezért a jelen beszámoló 1995-től ad tájékoztatást az energiapolitika megvalósulásáról.